



СИЛАБУС

**Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра ботаніки і методики викладання природничих наук**

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
освітньо-професійної програми
«Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини»

Силабус виробничої педагогічної практики підготовки для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка», спеціальності 014. «Середня освіта. (Біологія та здоров'я людини), освітньо-професійної програми «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини».

Розробник: Іванців Оксана Ярославівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук.

Силабус виробничої педагогічної практики затверджено на засіданні кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук.

Протокол № 1 від 3 вересня 2020 р.

Завідувач кафедри



доц. Зінченко М. О.

Силабус виробничої педагогічної практики схвалено науково-методичною комісією факультету біології і лісового господарства протокол № _1_ від 9 вересня 2021 р.

Голова науково-методичної

Комісії

факультету



доц. Дмитроца О.Р.

I. Опис виробничої педагогічної практики

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта», спеціальність 014 «Середня освіта. (Біологія та здоров'я людини)», освітня програма «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини». Освітній ступінь – магістр	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 1
Семестр – 2, впродовж 4 тижнів		
Самостійна робота – 140 годин		
Консультації – 10 годин		
Кількість годин – 150, кредитів – 5		Форма контролю – залік

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Заочна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта», спеціальність 014 «Середня освіта. (Біологія та здоров'я людини)», освітня програма «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини». Освітній ступінь – магістр	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 1
Семестр – 2, впродовж 4 тижнів		
Самостійна робота – 132 годин		
Консультації – 18 годин		
Кількість годин – 150, кредитів – 5		Форма контролю – залік

II. Інформація про керівника практики

Іванців Оксана Ярославівна

Науковий ступінь: кандидат педагогічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Контактна інформація: oksanaivantsiv28@gmail.com

Терміни практики, тривалість: 6 тижнів.

III. Анотація педагогічної практики

Одним із шляхів підготовки компетентного та висококваліфікованого вчителя, відповідно до реальних запитів суспільства, є організація виробничої педагогічної практики магістрів, яка дозволяє здобувачам оволодіти уміннями і навичками реалізації теоретичних знань у професійній діяльності. поєднати теоретичні знання з дисциплін психолого-педагогічної спрямованості з уміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Мета педагогічної практики: набуття та вдосконалення навичок і вмінь навчально-методичної роботи та практичної діяльності аспірантів щодо здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі.

Пререквізити: Вивчення дисципліни пов'язується із системою знань студентів, сформованих у курсах педагогіки, психології та фахових дисциплін, також дає можливість попрацювати на робочому місці вчителя.

Мета педагогічної практики – набуття та вдосконалення навичок і вмінь здобувачами вищої освіти до організації та проведення освітньої діяльності в школі з біології та здоров'я

людини, формування у практикантів рис безперервного пошуку, постійної творчості та любові до дітей.

Завдання педагогічної практики:

- опанування здобувачами вищої освіти вміннями і навичками у плануванні, організації та реалізації освітнього процесу при вивченні біології та здоров'я людини та у процесі їх діяльності як класних керівників;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із змістом професійної діяльності вчителів-предметників та класних керівників, навчити їх аналізувати, узагальнювати і творчо втілювати досвід педагогів;
- навчити студентів застосовувати на практиці знання, одержані в університеті, зокрема: проводити уроки та позакласні заходи з урахуванням сучасних вимог школи;
- ознайомити студентів з організацією науково-дослідної роботи у школі;
- набуття умінь організовувати психолого-педагогічні спостереження за окремим учнем та його адаптацією у колективі;
- ознайомити студентів з роботою предметних кабінетів;
- проводити профорієнтаційну роботу серед студентів. Виховувати у них любов до педагогічної професії, готувати до творчої викладацької діяльності;
- прищепити інтерес і виробити практичні уміння студентів у справі організації та проведення науково-дослідної роботи.

IV. Етапи практики

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	<p>Тривалість – 1-й день практики</p> <p>1. Дирекція школи спільно з методистом з університету розподіляє студентів по 6,7,8,9 класах, де вони працюватимуть як учителі предметними та як класні керівники. Проводяться відповідні бесіди студентів з учителями біології, класними керівниками та іншими вчителями.</p> <p>2. До початку проведення навчально-виховної роботи з біології студенти повинні: опрацювати розділи шкільної програми, які вивчатимуться під час проходження практики; проаналізувати зміст, структуру та послідовність вивчення матеріалу та лабораторних робіт; опрацювати календарні плани роботи вчителя та класного керівника, а також – зміст матеріалу шкільних підручників, підібрати відповідну наукову, методичну, хрестоматійну літературу та інші джерела, які необхідні у процесі організації роботи з школярами.</p> <p>3. Практиканти повинні скласти детальний план проходження практики на весь її період.</p>
2. Ознайомлювальний	<p>Тривалість – перший тиждень практики</p> <p>1. Відвідування студентами уроків та позакласних заходів у тому класі, у якому вони виконують обов'язки класного керівника.</p> <p>2. Ознайомлення з обладнанням профільних кабінетів, з різними видами наочності та технічними засобами навчання.</p>
3. Основний	<p>Тривалість – 2-4 тижні</p> <p>1. Систематична підготовка студентів до проведення уроків та виховних заходів.</p> <p>2. Проведення студентами всіх уроків за спеціальністю у тих класах, до яких вони прикріплені (з них – не менше 6), а також – і в інших класах (узгоджується з учителем).</p> <p>3. Проведення студентами виховних заходів у відповідності до плану роботи класного керівника (один з них – заліковий).</p> <p>4. Відвідування студентами уроків у вчителя з метою вивчення його досвіду роботи.</p> <p>5. Відвідування студентами уроків один в одного і участь у їх обговоренні.</p>

	6. Всебічне вивчення студентами школярів того класу, де вони виконують обов'язки класних керівників, з метою обрання одного з них для написання психолого-педагогічної характеристики учня.
4. Підсумковий	Тривалість – кінець 4 тижня Узагальнення матеріалів пед. практики: підготовка індивідуального щоденника із матеріалами виробничої педагогічної практики до захисту педпрактики; детальні розробки конспекту уроку та одного з проведених виховних заходів; написання психолого-педагогічної характеристики на учня.

IV. Види (форми) самостійних робіт Завдання для самостійної роботи

Зміст завдання
1. На основі навчальних програм за спеціальністю проаналізувати зміст, структуру та послідовність матеріалу, який вивчатиметься під час проходження практики.
2. Ґрунтовно опрацювати відповідний зміст матеріалу шкільних підручників.
3. Опрацювати календарний план роботи вчителя та план виховної роботи класного керівника (того класу, до якого прикріплений студент).
4. Скласти детальний план проходження практики на весь її період.
5. Систематично опрацювати науково-методичну літературу та відповідні додаткові джерела, які необхідні у процесі організації навчально-виховної роботи зі школярами.
6. Зібрати, систематизувати та узагальнити інформацію, необхідну для написання психолого-педагогічної характеристики на одного із учнів ввіреного класу.
7. Систематично готуватись та проводити уроки у тому класі, до якого прикріплений, а також і в інших класах (узгоджується з учителем).
8. Систематично опрацювати необхідні матеріали та відповідно до плану роботи класного керівника проводити позаурочну роботу.
9. Впродовж практики вивчати методику організації роботи вчителя біології, класного керівника та інших вчителів.
10. Проаналізувати особливості використання кабінетної системи та різних засобів навчання у процесі формування знань.

До захисту практики :

Зміст роботи
1. Підготувати звітну документацію(у формі щоденника практики): - Детальний конспект одного з уроків. - Підготувати детальну розробку одного з проведених виховних заходів. - Написати психолого-педагогічну характеристику на учня.
2. Оформити індивідуальний щоденник педагогічної практики.
3. Підготувати допоміжну інформацію: - Наочні матеріали: рисунки, дидактичні матеріали, фотозвіт тощо.

6. Оцінювання результатів практики

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Оцінка роботи студента на базі практики	
1. Теоретична підготовка: знання педагогіки та психології.	5
2. Психолого-педагогічна майстерність: педагогічний такт, комунікабельність, емпатія тощо.	5
3. Особистісні характеристики, які проявив студент впродовж проходження практики: дисциплінованість, активність, ініціативність, самостійність, професійна спрямованість, відповідальність, інноваційність тощо.	30

Сума	40
Оцінювання звітної документації на кафедрі «Ботаніки і методики викладання природничих наук»	
1. Оформлення загальної інформації про навчальний заклад. Аналітична характеристики сайту школи	10
2. Аналіз розкладу уроків.	5
3. Психолого-педагогічна характеристика учня (додаються матеріали дослідження).	10
4. Звіт про виконання завдань шкільного психолога, класного керівника (опис завдання та результату його виконання).	10
5. Матеріали психолого-педагогічних спостережень включають: - загальну характеристику на учнів класу (5 балів); - аналіз виховного заходу (проведеного студентом спільно з класним керівником чи психологом) та психолого-педагогічний аналіз уроку (за спеціальністю) (5 балів) - профорієнтаційну роботу, досвід роботи вчителя(5 балів)	15
Сума	50
5. Захист практики проходить згідно розкладу заліку на факультеті (за несвоечасну подачу звітної документації віднімається 5 балів).	10
Сума	100

Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента (щодо відвідування практики). Практика є обов'язковим компонентом навчального процесу. Тому до її оцінювання входить систематична робота студента в школі, що проходить у час, що відведений для проведення. Практикант повинен вчасно, у відповідності до термінів виконання запланованих видів робіт, зробити всі завдання, передбачені програмою практики. Цьому сприятиме послідовна праця у загальноосвітньому навчальному закладі.

Політика щодо академічної доброчесності. Розробка матеріалів у ході практики та підготовка звітної документації є особистим дослідженням та творчістю кожного студента. Тому списування відповідної інформації не дозволяється.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У студента має бути оформлена вся звітна документація при завершенні практики. Відповідні матеріали практикант захищає у присутності комісії згідно розкладу (залік). Залікова оцінка знижується (на 5 балів), якщо студент без поважних причин вчасно не підготував матеріали, передбачені програмою практики.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Практика оцінюється на основі суми балів, отриманих студентом впродовж її проходження та балів, отриманих за підготовку та оформлення звітної документації. При бажанні студента підвищити рейтинг або у випадку незадовільної підсумкової оцінки, він може добрати бали, виконавши певний вид робіт у відповідності до програмних завдань

практики. На залік виносяться теоретичні питання, завдання практичної спрямованості, типові педагогічні ситуації, що передбачають творчі відповіді студентів.

VIII. Рекомендована література

1. Іванців О. Я. Теорія і практика підготовки студентів-біологів до педагогічної діяльності в умовах класичного університету / Іванців О. Я. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2016. – 156 с.
2. Іванців О. Я. Щоденник виробничої педагогічної практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» (для студентів денної та заочної форми навчання) галузі 09 «Біологія», освітньої програми «Біологія»; галузі 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія)», освітньої програми «Біологія»; галузі 0401 «Природничі науки», напряму підготовки 6.040102 «Біологія» за освітньою програмою «Біологія» / Іванців О. Я., Машевська А. С. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2019. – 56 с.
3. Бенедюк В. В. Технології організації педагогічної практики студентів: Методичні матеріали. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2015. 40 с.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.
6. «Положення про проведення практики студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки» від 29.08.2017 р.
7. Пащенко М. І., Пащенко Д. І., Перепелюк Т. Д. Психолого-педагогічна практика: практично-зорієнтований посібник на допомогу студентам, магістрантам, аспірантам, психологам, соціальним педагогам. Умань, 2008. 179 с.
8. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. Вид. 3-тє, виправ. Суми : Університетська книга, 2010. 352 с.

IX. Методичні вказівки та рекомендації

Організація практики

1. Факультет на початку навчального року конкретизує період проведення практики у межах визначеного семестру, та подає у навчальний відділ службову записку.

2. Завідувач виробничої (навчальної) практики, на підставі службових записок, формує графік проведення педагогічної практики.

3. Керівник практики від факультету при розподілі студентів у навчальні заклади формує групи до 7 осіб, до яких призначаються керівники з числа викладачів ОПП, на якій навчається студент.

5. Для підготовки студентів до проходження практики керівники практики від факультету проводять настановну конференцію, на якій ознайомлюють студентів з базами практики, метою і завданням практики, планом-графіком її проходження, порядком ведення облікової та звітної документації, вимогами до поведінки студентів-практикантів. На настановну конференцію можуть бути запрошені працівники навчальних закладів – баз практики, відповідальні за її організацію на місцях.

6. Керівник практики від факультету погоджує з керівником відповідного навчального закладу порядок проходження практики та призначення організатора практики на базі практики.

7. Результати педагогічної практики студентів оцінює комісія, яка складається із керівників практики від факультетів, що працюють на ОПП. Склад комісії визначається у розпорядженні декана факультету, яке формується за два тижні до початку практики.

8. З метою підведення проміжних підсумків та визначення подальшого плану роботи, рекомендовано проводити 1 раз на місяць виробничу нараду на базі практики за участю шкільного психолога, класного керівника, студентів-практикантів та керівника практики.

9. На період практики керівник призначає старшого групи. Його обов'язки:

- вести облік відвідування, забезпечувати навчально-виробничу дисципліну студентів;
- своєчасно повідомляти студентам про доручення та вказівки керівника групи і організаторів практики на місцях;
- інформувати керівника практики про всі випадки порушень процесу практики;
- виконувати організаційні доручення та вказівки організаторів практики на місцях.

Обов'язки студентів-практикантів

1. Студент-практикант зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; виконувати розпорядження адміністрації школи та керівника практики.

2. Студент-практикант зобов'язаний працювати за місцем практики не менше шести годин за день практики.

3. Студент-практикант зобов'язаний виконувати всі види робіт, передбачених програмою практики.

4. Студент-практикант повинен бути для учнів зразком організованості, дисциплінованості, охайності, ввічливості, сумлінного ставлення до своїх обов'язків.

Документація, яку зобов'язаний представити студент-практикант до захисту практики :

Зміст роботи
1. Підготувати звітну документацію(у формі щоденника практики): - Детальний конспект одного з уроків. - Підготувати детальну розробку одного з проведених виховних заходів. - Написати психолого-педагогічну характеристику на учня.
2. Оформити індивідуальний щоденник педагогічної практики.
3. Підготувати допоміжну інформацію: - Наочні матеріали: рисунки, дидактичні матеріали, фотозвіт тощо.

10. Додаткові вказівки та рекомендації

ДОДАТОК 1

ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ УРОКУ

Всі структурні компоненти уроку поєднуються у комбінованому типі уроку. До таких компонентів відносять: організаційний момент; перевірка знань учнів та актуалізація опорних знань; мотивація навчання; вивчення нового матеріалу, його закріплення та повторення; підведення підсумків уроку: узагальнення та систематизація знань, зосередження уваги на головних поняттях і закономірностях; пояснення домашнього завдання.

1. Організаційний момент

Організаційний момент – початковий елемент кожного уроку, незалежно від його типу. Вчитель психологічно та організаційно готує учнів до виконання відповідної роботи: перевіряє присутність учнів, їх підготовку до уроку (наявність підручників, приладів тощо). За часом організація уроку не повинна перевищувати 1 – 2 хвилин. Велике значення має дисциплінованість самого вчителя. Урок повинен починатися зразу ж після дзвінка. Запізнення вчителя негативно впливає на готовність учнів до початку уроку.

2. Перевірка знань учнів та актуалізація опорних знань

Актуалізація опорних знань, як правило, проводиться на початку комбінованого уроку. Перевірка сформованих на попередніх уроках знань, умінь та навичок учнів може здійснюватися різними методами, із використанням найрізноманітніших форм та засобів навчання. 1. Усна індивідуальна перевірка знань відбувається з використанням біологічних схем. Учитель при цьому ставить перед класом або окремим учнем запитання, яке вимагає чіткої відповіді. Проте за браком часу таким способом можна опитати не більше 3 – 4 учнів. 2. Для ширшого охоплення класу перевіркою раніш сформованих знань можна застосовувати фронтальне опитування, коли у повторенні навчального матеріалу бере участь більшість учнів. При цьому запитання ставляться конкретні. Вони не вимагають ґрунтовної відповіді. 3. Для окремих учнів учитель може підготувати індивідуальні завдання з використанням роздаткового матеріалу (короткі запитання; біологічні задачі, тести; завдання для виконання у зошитах тощо). 4. Для перевірки знань термінів та понять учитель може практикувати біологічні диктанти тощо.

Досвідчені вчителі з метою піднесення ефективності опитування комбінують різні форми перевірки знань. Серед них – опитування індивідуальне та фронтальне, письмові, усні та тестові завдання. Оцінювання знань учнів відбувається здебільшого відразу після відповіді.

У деяких випадках учитель може оголосити оцінки у кінці уроку. Орієнтовний час для перевірки знань – до 15 хвилин.

Як свідчать спостереження, на цьому етапі найчастіше відбувається перевірка знань, сформованих на попередньому уроці. Щоб забезпечити міцніший зв'язок між раніш сформованими знаннями та новим навчальним матеріалом, учителі організують процес актуалізації опорних знань. При такому підході поставлені перед класом запитання вимагають відтворення у пам'яті школярів найважливіших понять і закономірностей, які становлять безпосередню основу для усвідомлення нового матеріалу.

3. Мотивація навчання

Мотивація є засобом для досягнення головної мети – збереження та підтримання прагнення до навчання. Функції мотивації як етапу уроку – швидко налаштувати клас до навчальної роботи на уроці. Учителю потрібно впродовж кількох хвилин викликати у школярів інтерес до питань, які вивчатимуться.

Мотивація навчання починається з короткої вступної розповіді або бесіди вчителя (про практичне значення тих знань, що будуть вивчатися, про їх місце у курсі шкільної біології, науки, у житті суспільства тощо). Зрозуміло, що мотиваційний етап кожного уроку повинен бути різним за змістом і формою та обов'язково враховувати вікові особливості учнів.

Які ж мотиваційні прийоми може застосовувати вчитель біології? Розгляньмо окремі з них. Скажімо при вивченні теми «Транспорт органічних і мінеральних речовин по стеблу» (6 клас) можна використати прийом «Фантастична добавка»: ...У колбу з водою додаємо кілька крапель червоного або синього чорнила і занурюємо стебло бальзамину султанського через кілька хвилин ми можемо помітити, що майже безбарвне стебло стало кольору чорнила. Чому так відбулося ми й дізнаємось сьогодні. Під час розповіді вчитель особливу увагу звертає на інтонацію та емоційність мови, на жести тощо. Недарма методисти вважають, що методика – це і наука, і мистецтво. Важливо, щоб учні відчули – розповідь педагога цікава не тільки їм, але і їхньому наставнику. У таких психологічних умовах навчальна інформація краще сприймається дітьми. Власне, вчитель впродовж усього уроку повинен бути артистом, який впливає на емоції учнів, заохочує їх до свідомого та зацікавленого сприйняття навчального матеріалу.

4. Вивчення нового матеріалу, його повторення та закріплення

Ці структурні компоненти уроку становлять його основну частину. Вони невід'ємні один від одного.

Вивчення нового матеріалу організовується окремими смисловими блоками. Їх основний зміст відображений у плані вивчення нового матеріалу. Вивчення кожного блоку спирається на певну базу знань учнів та є логічною основою для вивчення наступного блоку. Поетапне вивчення кожного з питань доцільно супроводжувати неодноразовим його повторенням та закріпленням на різних рівнях засвоєння.

При формуванні знань необхідно поєднувати різні методи і прийоми, форми й засоби навчання. Особлива увага зосереджується на роботі з наочними посібниками, натуралістичним матеріалом тощо. Необхідно, щоб учень засвоїв основний навчальний матеріал у процесі активної творчої роботи на уроці. Привчити школярів працювати – це систематична і велика праця вчителя.

5. Підведення підсумків уроку: узагальнення та систематизація знань, зосередження уваги на головних поняттях і закономірностях

Підведення підсумків уроку – обов'язковий його компонент. У співбесіді з учнями вчитель акцентує їх увагу на основних поняттях, закономірностях, біологічних назвах, центрах тощо, які засвоєні на уроці. В учнів формується вміння генералізувати вивчений матеріал, систематизувати навчальну інформацію, виділяти головне. Без підведення підсумків урок не можна вважати закінченим.

6. Пояснення домашнього завдання

Домашнє завдання дається учням на переважній більшості уроків. Учитель повинен пояснити учням особливості його виконання. При необхідності окремі завдання даються диференційовано.

Не рекомендується практикувати домашні завдання у вигляді механічного заповнення робочих зошитів, перемальовування малюнків або схем з підручника. Всі домашні завдання повинні сприяти розвитку самостійної творчої роботи учнів.

Підсумок. Структура уроку передбачає логічний зв'язок та послідовність усіх його етапів. Від організації діяльності на кожному з етапів залежить результативність уроку в цілому.

ДОДАТОК 2

СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ

1. Загальні відомості про клас. Кількість учнів, з них – дівчат, хлопців. Вік учнів.
2. Структура колективу і взаємини у ньому.
 - Актив класу. Його склад, самостійність, роль у житті класу. Чи користується актив класу авторитетом серед учнів ?
 - Лідери формальні і неформальні. Активність та колективізм лідерів: колективістські – ізольовані; активні – пасивні.
 - Взаємовідносини у класі (дружний клас – не дружний).
 - Окремі угруповання у класі. На якій основі вони утворені. Відносини між угрупованнями та між учнями в угрупованнях.
3. Навчальна робота класу.
 - Стан успішності.
 - Ставлення до навчання: відповідальне – безвідповідальне.
 - Інтерес: підвищений – слабкий.
 - Ставлення до окремих предметів: люблять – не люблять.
 - Участь у предметних гуртках, факультативах.
4. Громадська робота класного колективу.
 - Ставлення до громадської роботи: активність, інтерес, учні виконують доручення під контролем.
 - Наявність навичок громадської роботи: вміння планувати, організовувати, керувати, оцінювати свою діяльність та діяльність товаришів.
5. Суспільно-моральний рівень колективу.
 - Обізнаність у поточних подіях у країні та за кордоном.
 - Чи читають учні періодичну пресу ?
 - Чи дивляться вони телевизор (регулярно – ні) ?
 - Рівень проведення виховних заходів (високий – середній – низький). Їх зміст. Активність учнів.
 - Наявність традицій у колективі.
 - Кращі моральні якості людського суспільства (відповідальність, сумлінність, патріотизм тощо) типові: для більшості учнів – для половини класу – не сформовані у більшості учнів – властиві лише окремим учням.
 - Ставлення до праці.
 - Культура поведінки.
 - Повага до оточуючих, тактовність властиві: для більшості учнів – для половини класу – для окремих учнів – відсутні.
 - Учні ставляться до вчителів: з повагою, виконують їх вказівки – скептично, завдання виконують під тиском – не поважають учителів, саботують їх вказівки.
6. Рівень естетичної вихованості колективу. Наявність естетичних знань. Естетичні смаки школярів. Їх участь у творчих гуртках.
7. Здібності окремих учнів.
8. Рекомендації і поради щодо поліпшення виховної роботи.